

RINALDO SCARLICHI (1630-1640)

Z Rinaldom Scarlichijem se začenja vrsta tujcev, ki so za Tomazem Hrenom (u. 1630) vodili ljubljansko škofijo. Škof Scarlichi se je rodil v Erlauu na Ogrskem okrog 1582, solal pa v Gradcu pri jezuitih. Ker se je odlikoval s svojo učenostjo, pravi Gruden, ga je nadvojvoda Ferdinand postavil za vzgojitelja svoje-
mu sinu Ferdinandu III. Leta 1620 je bil Rinaldo imenovan za tržaškega škofa, se prej je imel prostijo v Pazinu, leta 1630 pa je postal ljubljanski škof; škofu Hrenu je sledil tudi kot cesar-
ski namestnik. že v prvem letu svojega skofovanja je napovedal vizitacijo celotne škofije. Ta je bila opravljena do marca 1632 in pomeni prvi tovrstni splošni in sistematični popis ljubljanske škofije in je hkrati prvi izčrpní vir za njeno umetnostno zgo-
dovino. Scarlichi pa se ni zavzemal le za skladnejšo ureditev notranjščine cerkva, kar kažejo njegova navodila o prezidavah in preureditvah številnih cerkvenih objektov in opreme, ampak tudi za duhovno prenavo in ureditev škofije v skladu s smernicami tridentinskega koncila. Načeloval je stalni reformacijski komi-
siji, se trudil za obnovitev tiskarne v Ljubljani in pospeševal rabo slovenskega jezika. Umrí je v Ljubljani 7. 12. 1640.

LITERATURA:

1. Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1448 - 1648. Ein biographisches Lexicon, izd. Erwin Gatz, Berlin 1995 (?).
2. HC IV., str. 213, 330, 381.
3. SBL III., geslo Scarlichi.
4. Primorski slovenski biografski leksikon, 13. snopič, Gorica 1987, geslo Scarlicchio.
5. Josip Gruden, Zgodovina slovenskega naroda, Celovec 1910, 955 - 956.
6. France Martin Dolinar, Visitationes ad Limina et Relationes de statu Ecclesiae ljubljanskih škofov od Tavčarja do Missie, Bogoslovni vestnik 39 (1979), 193-215.
7. France Martin Dolinar, Podoba ljubljanske škofije v rimskih poročilih škofov Rinalda Scarlichija in Otona Friderika Buchheima, Bogoslovni vestnik 40 (1980), 26-45.
8. Ana Lavrič, Ljubljanska škofija v vizitacijah Rinalda Scarlichija 1631-1632, Acta Ecclesiastica Sloveniae 12, Ljubljana 1990.

VIRI:

Poleg spodaj popisanega dela serije škofje vsebuje nekaj pomembnejšega gradiva za škofa Scarlichija zbirka listin, pa tudi naslednji fondi in serije NŠAL:

1. KAL, zlasti f. 39/16; 50/21; 55/28; 75/4; 89/57; 91/5; 99/8; 102/3; 124/8.
2. ŠAL, serija Vizitacije, f. 1.
3. ŠAL, serija Škofijski inventarji, f. 1/4.
4. ŠAL, serija Formularji, f. 1/1; 2/5.

čas gradiva¹

POJASNILO IZPISA:

-- a. e. t. e.
 -- vsebinski opis arhivske enote
 -- opombe o arhivski enoti
 -- zunanji opis arhivske enote²
 -- jezik pisava
 -- faza geneza izdelave
 -- kraj in čas nastanka³

1 2 1630

Pismo, v katerem Gašper Bobek, prost ljubljanskega kapitlja, ter Tomaž Butalič in Jakob Stoper, tamkajšnja kanonika, dekanu Janezu Adamu Kaiseju in kanoniku Janezu Planini naročajo, kako naj kapitelj ravnava v sporu s kranjskim vicedomom /Oktavijem Panitzolom/ zaradi poseganja le-tega v pravice kapitlja do pečatenja in inventariziranja zapuščine umrlih škofov /škofa Tomaža Hrena/.

Izvor: KAL.

nemščina gotska kurziva

čistopis original

Kraj nastanka	Leto	Mesec	Dan
Gornji grad	1630	2	12

2 2 1630

Priložnostni tisk s prepisom spominske plošče, v katerem se tržaski senat in ljudstvo zahvaljujeta svojemu dotedanjemu škofu Rinaldu Scarlichiju ob njegovem odhodu iz Irsta.

Sodeč po napisu na hrbtu je bila ta arhivska enota vzeta iz zbirke "Carmina in honorem Episcoporum Labacensium" (Pesmi v čast ljubljanskim škofom).

velikost v cm: 30 X 42

latinščina

Kraj nastanka	Leto	Mesec	Dan
Trst	1630	6	0

1. "D", ki sledi takoj za letnico, pomeni približen čas nastanka.
2. Določeni parametri so navedeni le pri tiskih, rokopisni knjigi in korespondenci. (S - tisk, K - rokopisna knjiga; oznaki sta za številko t. e. v prvi vrsti zapisa za zadevno a. e.!)
3. Ime parametra se sproti zapisuje, ni pa ga pri a. e., ki so zadeve ali združeni dokumenti.

3 2 1631D

"Carta bianca" /neomejeno pooblastilo/, ki jo prokurator ljubljanskega kapitlja in prošt Gasper Bobek izročča v sklado s skofovim naročilom Lovrencu Hernerju (Hörnerju), vikarju v Dobu.

latinsčina

čistopis original

4 2 1631

Poročilo prošta in prokuratorja ljubljanskega kapitlja Gasperja Bobeka o svoji umestitvi v duhovno in svetno posest ~~skofije~~; vsebuje vdanostno izjavo in potek umestitve. *apocrije*

Izvor: KAL. Prepis str. 79 verso - 80 verso v KAL, serija Kapitljske seje, f. 1.

nemščina gotska kurziva

čistopis prepis

Kraj nastanka Leto Mesec Dan
Ljubljana 1631 3 0

5 2 1631

Fragment vizitacije.

Gre za prepis str. 43-67 vizitacijskega protokola v ŠAL, serija Vizitacije, f. 1/1.

latinsčina

čistopis prepis

6 2 1632D

Šifrant /skofovih dopisnikov ?/in dva stolpca naslovov s tekočimi številkami -- morda za ureditev spisov.

V desnem zgornjem kotu edine strani šifranta je s svinčnikom zapisana letnica 1632, domnevno leto nastanka spisa. Ni znano, kdo oziroma kdaj je bil zabeležen ta podatek.

italijansčina

čistopis original

7 2 1632

Pregled stroškov s potovanja -- verjetno skofovega -- v Padovo (19. 4. - 23. 5. 1632), ki ga je sestavil Massimo Rigo /avditor pri skofovi vizitaciji ljubljanske skofije leta 1631, dr. obojega prava in apostolski protonotar/.

italijanscina

čistopis original

8 2 1640

Pismo ljubljanskega kapitlja cesarju Ferdinandu III., v katerem so po smrti škofa Scarlichija za upravitelja ljubljanske skofije predlagani naslednji kandidati: ljubljanski prost /Peter Lauscha pl. Lauschenhof/, dekan Janez Adam Kaisei in Jurij Scarlichij /ljubljanški kanonik/.

Izvor: KAL.

nemščina gotska kurziva

koncept original

Kraj nastanka Leto Mesec Dan
Ljubljana 1640 12 10

9 2 1700s

"Kurtzer Endwurf Des Altadelich- und Rittermässigen Geschlechts Scarlichij .." (Kratek oris staroplemiškega in viteskega rodu Scarlichijev); poleg izvora in kratkega zgodovinskega pregleda družine Scarlichij vsebuje tudi njen rodovnik, in sicer v moski liniji od staršev škofa Scarlichija naprej.

nemščina

original

obseg: 4 folijev (folij z naslovom manjka)